

رتبه پایین ایران از لحاظ استقلال بانک مرکزی

رتبه بندی بانک های مرکزی چه چیزی را نشان می دهد؟

و اجرای سیاست های پولی باشد؟ و آیا اتخاذ سیاست های پولی مستقل و بدون هماهنگی با سایر سیاست های کلان اقتصادی کشور، بانک مرکزی مربوطه را مستقل نشان می دهد؟

«در جهان امروز، مبحث استقلال سیاست های پولی، با استقلال بانک مرکزی همراه شده و ارزیابی معیارهای مربوط به نظام مدیریت پولی هر کشور، استقلال بانک مرکزی میزان را نیز نمایان می سازد. در اکثر کشورها، استقلال بانک مرکزی با کاهش سطح تورم توأم گردیده، زیرا قدرت بانک مرکزی را در انجام یکی از مهمترین وظایف خویش، یعنی کنترل نقدینگی، افزایش داده است. در مقابل، تجربه برخی از کشورها نیز نمایانگر آن است که استقلال بانک مرکزی به تنهایی نمی تواند موفقیت سیاست های پولی را تضمین نماید و اتخاذ سیاست های مناسب ارزی و مالی نیز از جمله ضروریات به حساب می آیند. به عبارت دیگر، شرط لازم برای اجرای سیاست پولی موفق، وجود سلامت مالی و انضباط در سیاست های مالی دولت است.»*

به هر حال، این بحث، هنوز یک بحث زنده است و نتایج یک بررسی تحقیقاتی تازه در خصوص نظام بانکی ایران نیز نشان می دهد که بانک مرکزی ایران که رتبه هفتم در بین ۳۲ کشور را از لحاظ غیر مستقل بودن کسب کرده، از سیستم مالی و بانکی بسیار بسته ای برخوردار است، به

«علیرغم اینکه استقلال، یک واژه سیاسی است و معنی و مفهوم آن، آزاد بودن از فشارهای خارجی یا فشارهای خارج از سازمان در اتخاذ تصمیم نسبت به مسایل، امور داخل و یا امور مربوط به سازمان است، لیکن در ارتباط با بانک مرکزی، مفهوم اقتصادی استقلال اهمیت بیشتری دارد.

«یکی از نکات بسیار مهم و کلیدی در مبحث استقلال بانک مرکزی، شناسایی معیارهایی است که میزان استقلال با آن سنجیده می شود. برای مثال، پرسش هایی از این دست را می توان مطرح کرد: آیا صرف اعطای استقلال قانونی به بانک مرکزی، می تواند ضامن عملکرد صحیح آن در اتخاذ

آیا صرف اعطای استقلال قانونی به بانک مرکزی، می تواند ضامن عملکرد صحیح آن در اتخاذ و اجرای سیاست های پولی باشد؟

بانک های مرکزی هند و اسپانیا. کارترین بانک های مرکزی هستند.

نحوی که از نظر این شاخص، درجه پنجم را در بین یک تا پنج به خود اختصاص داده است.

بنابه گزارش خبرگزاری برنا، نتایج این بررسی تحقیقاتی که در بانک مرکزی تهیه شده است، در خصوص تابع هزینه و اندازه گیری کارایی بانک‌های مرکزی نشان می‌دهد که بانک مرکزی اسپانیا و هند، کاراترین بانک‌های مرکزی و مالت و روسیه ناکارآمدترین بانک‌های مرکزی بین ۳۲ بانک نمونه هستند.

به علاوه، مطالعه مورد نظر بیانگر وجود رابطه معکوس و معنی‌دار بین نظارت با هزینه بانک مرکزی است. براین اساس، نظارت بیشتر بر بانک‌های عامل، نه تنها هزینه بانک مرکزی را افزایش نمی‌دهد، بلکه باعث کاهش آن می‌شود. این اثر می‌تواند به دلیل کنترل بیشتر و ایجاد تطابق بین رفتار بانک‌های عامل با هدف اصلی بانک‌های مرکزی، یعنی ثبات قیمت‌ها باشد.

بعضی از اقتصاددانان و کارشناسان بانک مرکزی نیز بر این عقیده هستند که وظیفه نظارت بر بانک‌ها، نباید بر عهده بانک مرکزی باشد، با اینکه در بیشتر کشورها این وظیفه بر عهده بانک مرکزی است، اما در برخی از کشورها نحوه عمل متفاوت است.

این تحقیق با تأکید بر وجود ارتباط مستقیم بین نظارت بانک‌ها با ثبات قیمت‌ها، تصریح می‌کند که این امر منجر به کاهش هزینه‌های بانک مرکزی و افزایش کارایی آن می‌شود. به علاوه، همسویی فراوانی بین هدف ثبات اقتصاد کلان که وظیفه اصلی بانک مرکزی است، با هدف ترغیب یک نظام بانکی سالم و با ثبات که وظیفه اصلی نظارت بر بانک‌ها است، وجود دارد. براین اساس، سیاست پولی برای موثر بودن در کاهش هزینه‌ها و افزایش کارایی، باید براساس به روز بودن داده‌ها و اطلاعات مربوط به بخش بانکی اجرا شود. گفتنی است که تنها راهی که بانک مرکزی می‌تواند از دسترسی به موقع به این اطلاعات اطمینان حاصل کند، قبول وظیفه نظارت بر بانک‌ها است.

از دیگر نتایج مهم این تحقیق، اثر مستقیم و زیاد شفافیت و باز بودن سیستم مالی و بانکی کشور بر روی هزینه بانک مرکزی است. به این ترتیب، هر چه میزان دخالت دولت در تصمیمات بانک مرکزی کمتر و اجازه تاسیس بانک‌های داخلی و خارجی و موسسات مالی غیردولتی و خصوصی بیشتر باشد، هزینه این بانک کمتر و کارایی آن در رسیدن به اهدافش بیشتر خواهد بود.

این تحقیق هم چنین با تأکید بر وجود ارتباط معنادار بین متغیر ثبات قیمت‌ها با هزینه بانک مرکزی، خاطر نشان می‌سازد: هر چه تورم بیشتر باشد، هزینه بانک مرکزی افزایش یافته و کارایی آن کاهش می‌یابد. از طرفی، هر چه حجم بانک مرکزی بیشتر باشد، هزینه اش بیشتر و به تبع

آن کارایی اش در رسیدن به اهدافش کمتر خواهد بود. شایان ذکر است که در این تحقیق، نظارت یک سیستم بیرونی بر عملکرد بانک مرکزی، وجود تطابق بین وظایف با اهداف بانک مرکزی، برون سپاری وظایف فرعی بانک مرکزی به واحدهای دیگر و توسعه فناوری اطلاعات، از دیگر راهکارهای افزایش کارایی بانک‌های مرکزی بشمار آمده‌اند.

* دکتر اکبر کمیجانی / دیدگاه‌های نظری و پیش نیازهای لازم برای نیل به استقلال بانک مرکزی با هدف مهار تورم و ثبات قیمت‌ها / مجموعه مقالات پانزدهمین همایش بانکداری اسلامی / شهریور ۱۳۸۳

آیا اتخاذ
سیاست‌های پولی
مستقل و بدون
هماهنگی با سایر
سیاست‌های کلان
اقتصادی کشور،
نشاندهنده استقلال
بانک مرکزی است؟